

6. Польша Н.С. Сучасні підходи до оцінки стану здоров'я в гігієні дитинства (огляд літератури та власних досліджень / Н.С. Польша, О.В. Бердник // Журнал НАМН України. – 2013. – т. 19, №2. – С. 226-235.
7. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Под ред. Д.Я. Райгородского. – Самара: Издательский дом “Бахрах-М”, 2004. – 672 с.
8. Практикум по психологии / Под ред. О.П. Елисеєва. – СПб: – Питер, 2010. – 512 с.
9. Сердюк А.М. Психогигиєна дітей и подростков, страждаючих хронічними соматическими захворюваннями / А.М. Сердюк, Н.С. Польша, І.В. Сергета. – Вінниця: Нова книга, 2012. – 336 с.

**ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ МАТЕРЕЙ
И ИХ ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ПРОЦЕССОВ ФОРМИРОВАНИЯ
ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ НОВОРОЖДЕННЫХ ДЕТЕЙ**

Польша Н.С., Сергета Д.П.

В исследовании на основе использования гигиенических, психодиагностических и статистических методов определены особенности распространенности в структуре личности матерей показателей акцентуаций характера и уровня субъективного контроля личности, выявлено, что наибольшую взаимосвязь с ведущими показателями физического развития новорожденных детей имеют показатели, определяющие особенности акцентуаций характера эмотивного, тревожного, возбудимого и дистимного типов, а также уровня субъективного контроля в области профессиональных отношений и в области здоровья и болезни.

**HYGIENIC ASSESSMENT OF PERSONALITY FEATURES OF MOTHERS,
WHO GAVE BIRTH, AND PROGNOSTIC VALUE FOR FORMATION
OF PARAMETERS PHYSICAL DEVELOPMENT OF NEWBORN**

N.S. Polka, D.P. Serheta

The study based on the use of hygienic, psychodiagnostic and statistical methods distribution of the features of the personality structure of mothers, who gave birth, indicators accentuations of character and personality of subjective control, found that the highest correlation with the leading parameters of physical development of newborns with indicators defining features of personality traits of emotive, anxious, excitable and dysthymic types, locus of subjective control scale in professional relations and health and disease.

УДК 616-053.7:613.865

**ПСИХОГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РІВНЯ
СУБ'ЄКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНИХ
СТУДЕНТІВ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ДИНАМІЧНИХ ЗРУШЕНЬ
ЙОГО ПОКАЗНИКІВ В ДИНАМІЦІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ТА ЗА УМОВ КОРЕКЦІЇ**

*Сергета І.В., Александрова О.Є., Панчук О.Ю., Стоян Н.В., Дреженкова І.Л.
Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, м. Вінниця*

Розглядаючи проблеми забезпечення адекватного соціально-психологічного, психофізіологічного та психічного супроводу процесів здійснення професійно-орієнтова-

ної навчальної і позанавчальної діяльності студентів, які засвоюють певний фах та отримують певну професійну кваліфікацію особливу увагу слід звернути на особливості формування показників рівня суб'єктивного контролю, що чітко відображують особистісно-значущі характеристики певного розташування локусу контролю (інтернальність – екстернальність) у відношенні до будь-яких подій та ситуацій, котрі властиві для часу здобуття професійної освіти в стінах вищого навчального закладу [1,3,4,5]. Дійсно, вивчення критеріальних характеристик екстернальності-інтернальності досліджуваних юнаків, дозволяють як установити індивідуальні особливості розташування локусу суб'єктивного контролю за характером перебігу ситуацій, зумовлених впливом професійно-значущих чинників, так і прогнозувати зміни стереотипу професійно-зумовлених дій, що складатимуться в майбутньому.

Таким чином, рівень суб'єктивного контролю становить здатність людини контролювати свою поведінку, будувати власні поведінкові стратегії, виходячи з необхідності брати або не брати на себе відповідальність за те, що відбувається як безпосередньо з нею, так і навколо, та є характеристикою, яка визначає ступінь незалежності людини, рівень її самостійності та активності у досягненні особистісно-значущих завдань [2].

Мета роботи. Метою наукового дослідження було здійснення психогігієнічної оцінки особливостей рівня суб'єктивного контролю особистості студентів, що навчаються в умовах сучасного вищого навчального закладу, та встановлення закономірностей динамічних зрушень його показників в динаміці навчання у вищому навчальному закладі та за умов корекції.

Організація та методи досліджень. Дослідження проводились на базі Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, де під наглядом в динаміці спостережень перебували 625 студентів у віці 19-25 років.

Програмно-цільова структура проведення наукової роботи передбачала як вивчення віково-статевих особливостей рівня суб'єктивного контролю особистості досліджуваних осіб, так і здійснення лонгитудина-

льних спостережень за студентами, які були розподілені на 2 групи порівняння: групу контролю (ГК) та групу втручання (ГВ). Осіб, яких було залучено до складу ГК, відрізняв традиційний характер організації навчальної діяльності і позанавчального часу, натомість, відмітною рисою організації повсякденної діяльності представників ГВ було впровадження цілого ряду програм психофізіологічного впливу на організм і психогігієнічної корекції процесів формування особливостей особистості дівчат і юнаків.

Головними компонентами програм психофізіологічного впливу на організм та психогігієнічної корекції процесів формування особливостей особистості дітей, підлітків і молоді, що запроваджувались, були: здійснення оцінки рівня розвитку окремих особливостей особистості у кожній конкретній особи та урахування провідних тенденцій їх формування в конкретних умовах організації навчального процесу, проведення корекції основних режимних елементів добової діяльності студентів, використання засобів психофізіологічного впливу і психогігієнічної корекції.

Оцінка провідних характеристик рівня суб'єктивного контролю, до числа яких слід було віднести показники загальної інтернальності та показники рівня суб'єктивного контролю в галузі досягнень і невдач, сімейних, навчальних і міжособистісних відносин, а також у галузі ставлення до здоров'я і хвороби, передбачала використання особистісного опитувальника Роттера [2].

Статистичний аналіз одержаних результатів проводився на підставі застосування стандартного пакету прикладних програм багатовимірного статистичного аналізу "Statistica 6.0 for Windows" (належить Центру нових інформаційних технологій Вінницького національного університету імені М.І. Пирогова, ліцензійний №АХХ910А374605FA).

Результати досліджень та їх обговорення. В ході досліджень, що були проведені на підставі використання особистісного опитувальника Роттера і передбачали визначення особливостей суб'єктивного контролю особистості студентів у природних умовах навчання та впродовж періоду застосування розроблених програм психофізіологічного

впливу на організм і психогігієнічної корекції процесів формування особливостей особистості студентів, отримані вельми цікаві результати, які засвідчували наявність численних ознак недостатнього рівня суб'єктивного контролю дівчат і юнаків над

подіями, котрі відбуваються, внаслідок впевненості в тому, що переважна більшість вчинків, які здійснюються, є прямим результатом впливу або оточуючих людей, або дії випадкових явищ (табл. 1).

Таблиця 1. Показники рівня суб'єктивного контролю студентів груп порівняння за даними особистісного опитувальника Дж. Роттера, стени ($M \pm m$; n ; p).

Типи суб'єктивного контролю	Період досліджень	Групи учнів				$p(\chi^2)_{ГК-ГВ}$
		Група контролю		Група втручання		
		n	$M \pm m$	n	$M \pm m$	
<i>Дівчата</i>						
Загальна інтернальність	початок	30	$3,86 \pm 0,31$	31	$4,00 \pm 0,30$	$<0,05$
	кінець	30	$3,73 \pm 0,23$	31	$3,93 \pm 0,31$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$<0,05$		
У галузі досягнень	початок	30	$4,90 \pm 0,34$	31	$5,19 \pm 0,33$	$>0,05$
	кінець	30	$4,80 \pm 0,26$	31	$5,00 \pm 0,35$	$<0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$<0,01$		
У галузі невдач	початок	30	$3,83 \pm 0,34$	31	$3,87 \pm 0,34$	$<0,001$
	кінець	30	$3,70 \pm 0,32$	31	$4,00 \pm 0,24$	$<0,01$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$<0,001$		$<0,05$		
У галузі сімейних відносин	початок	30	$4,73 \pm 0,31$	31	$5,29 \pm 0,32$	$>0,05$
	кінець	30	$4,86 \pm 0,30$	31	$5,16 \pm 0,27$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$>0,05$		
У галузі професійних відносин	початок	30	$3,83 \pm 0,24$	31	$3,70 \pm 0,27$	$>0,05$
	кінець	30	$3,46 \pm 0,19$	31	$3,67 \pm 0,25$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$>0,05$		
У галузі міжособистісних відносин	початок	30	$5,96 \pm 0,29$	31	$5,67 \pm 0,25$	$>0,05$
	кінець	30	$5,83 \pm 0,29$	31	$5,64 \pm 0,21$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$>0,05$		
У галузі здоров'я та хвороби	початок	30	$5,40 \pm 0,34$	31	$4,96 \pm 0,32$	$<0,05$
	кінець	30	$5,36 \pm 0,34$	31	$5,00 \pm 0,26$	$<0,01$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$<0,001$		$<0,05$		
<i>Юнаки</i>						
Загальна інтернальність	початок	30	$4,13 \pm 0,21$	30	$4,56 \pm 0,30$	$<0,05$
	кінець	30	$4,03 \pm 0,26$	30	$4,03 \pm 0,32$	$<0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$<0,001$		
У галузі досягнень	початок	30	$5,03 \pm 0,29$	30	$5,46 \pm 0,30$	$>0,05$
	кінець	30	$5,20 \pm 0,30$	30	$5,03 \pm 0,32$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$>0,05$		$<0,001$		
У галузі невдач	початок	30	$3,83 \pm 0,29$	30	$4,96 \pm 0,28$	$>0,05$
	кінець	30	$3,73 \pm 0,25$	30	$4,16 \pm 0,25$	$>0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$<0,05$		$>0,05$		
У галузі сімейних відносин	початок	30	$5,40 \pm 0,30$	30	$6,00 \pm 0,28$	$>0,05$
	кінець	30	$5,16 \pm 0,28$	30	$5,53 \pm 0,34$	$<0,05$
	$p(\chi^2)_{п-к}$	$<0,05$		$>0,05$		

Типи суб'єктивного контролю	Період досліджень	Групи учнів				$p(\chi^2)_{ГК-ГВ}$
		Група контролю		Група втручання		
		n	M±m	n	M±m	
У галузі професійних відносин	початок	30	3,90±0,19	30	3,53±0,24	>0,05
	кінець	30	3,56±0,23	30	3,53±0,24	>0,05
	$p(\chi^2)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
У галузі міжособистісних відносин	початок	30	5,73±0,29	30	6,36±0,35	>0,05
	кінець	30	5,60±0,24	30	5,63±0,31	<0,05
	$p(\chi^2)_{п-к}$	>0,05		<0,001		
У галузі здоров'я та хвороби	початок	30	5,80±0,31	30	5,40±0,34	>0,05
	кінець	30	5,60±0,33	30	5,06±0,29	<0,001
	$p(\chi^2)_{п-к}$	<0,001		<0,001		

Так, впродовж часу спостережень рівень показників, що відображували ступінь загальної інтернальності, серед дівчат ГК, будучи недостатньо високим на початку періоду спостережень і складаючи $3,86 \pm 0,31$ стенів, зменшувався до $3,73 \pm 0,23$ стенів (3,4%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГК також зменшувався з $4,13 \pm 0,21$ до $4,03 \pm 0,26$ стенів (2,5%; $p(\chi^2) > 0,05$). Для представників ГВ також вельми властивими були зрушення, що полягали у зниженні рівня досліджуваних показників з $4,00 \pm 0,30$ до $3,93 \pm 0,31$ стенів (1,8%; $p(\chi^2) < 0,05$) у дівчат та з $4,56 \pm 0,30$ до $4,03 \pm 0,32$ стенів (11,7%; $p(\chi^2) < 0,001$) у юнаків. Виражені міжгрупові відмінності серед юнаків реєструвались як на початку ($p(\chi^2) < 0,05$), так і наприкінці періоду досліджень ($p(\chi^2) < 0,05$), серед дівчат – лише на їх початку ($p(\chi^2) < 0,05$).

Структурні характеристики досліджуваних показників визначали надзвичайно суттєву перевагу значень, які засвідчували екстернальні за своїм змістом особистісні прояви з боку характеристик узагальненого рівня суб'єктивного контролю, що підлягали вивченню. Загалом в динаміці проведених досліджень їх питома вага серед дівчат ГК зростала з 83,3% до 93,3%, серед юнаків ГК – зменшувалась з 86,7% до 80,0%, серед дівчат ГВ – збільшувалась з 77,4% до 80,6%, серед юнаків ГВ – зростала з 63,3% до 73,3%. Отже, найбільш виражені зрушення позитивного змісту з боку показників структурного розподілу величин рівня суб'єктивного контролю, що визначались, реєструвались саме в умовах запровадження програм психофізіологічного впливу на організм і

психогігієнічної корекції процесів формування особливостей особистості студентів.

В ході оцінки динамічних змін з боку показників рівня суб'єктивного контролю у галузі досягнень, що відзначали особливості розміщення локусу суб'єктивного контролю у сфері особистісного ставлення до емоційно-позитивних подій і ситуацій, слід було, насамперед, звернути увагу на більш високий рівень величин, які реєструвались серед представників груп порівняння, ніж у попередньому випадку, і, отже, засвідчували більш суттєвий ступінь вираження інтернальності у сфері здобуття життєвих успіхів і особистісно-значущих перемог, відповідальності за їх виникнення, адекватне відображення і реалізацію тощо. Проте, і це також необхідно було констатувати, протягом досліджуваного періоду рівень показників, що визначались, серед дівчат ГК зменшувався з $4,90 \pm 0,34$ до $4,80 \pm 0,26$ стенів (2,1%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед дівчат ГВ – з $5,19 \pm 0,33$ до $5,00 \pm 0,35$ стенів (3,7%; $p(\chi^2) < 0,01$), серед юнаків ГВ – з $5,46 \pm 0,30$ до $5,03 \pm 0,32$ стенів (7,9%; $p(\chi^2) < 0,001$) і лише серед юнаків ГК спостерігалось певне, проте недостовірне, збільшення значень, які реєструвались, з $5,03 \pm 0,29$ до $5,20 \pm 0,30$ стенів (3,3%; $p(\chi^2) > 0,05$). Цікаво, що на початку часу спостережень яких-небудь виражених міжгрупових відмінностей між представниками груп порівняння не спостерігалось ($p(\chi^2) > 0,05$). Аналогічний характер мали міжгрупові розбіжності у юнаків і наприкінці періоду досліджень ($p(\chi^2) > 0,05$). І тільки у дівчат в цей час відмінності між представни-

цями окремих досліджуваних груп носили суттєвий характер ($p(\chi^2) < 0,05$).

Аналізуючи структурні особливості показників, що підлягали аналізу та оцінці, слід було звернути увагу на досить стабільний характер їх розподілу протягом періоду спостережень. Так, серед представників груп порівняння, як і в попередньому випадку, домінувала частка показників, які засвідчували екстернальний тип реагування на події, що відбувались в житті юнаків, і, отже, мали позитивну емоційну забарвленість, будучи пов'язані з перемогами у навчанні, в ході виконання практично-значущих професійно-орієнтованих завдань, в особистісній сфері тощо. Зокрема, в динаміці досліджень їх питома вага у дівчат ГК зростала з 56,7% до 63,3%, у дівчат ГВ і юнаків ГК була цілком стабільною, складаючи відповідно 67,7% і 56,7% на обох етапах спостережень, у дівчат ГВ – збільшувалась з 77,4% до 80,6%, у юнаків ГВ – зростала з 50,0% до 70,0%.

Один з найнижчих ступенів вираження інтернальних проявів у структурі характеристик рівня суб'єктивного контролю, які оцінювались, був властивий для показників, котрі визначали його рівень у галузі невдач, переконливо засвідчуючи той факт, що досліджувані особи, перекладаючи відповідальність за вихід з подібних ситуацій несприятливого змісту на своє оточення, намагались приписувати їх виникнення переважно недоброзичливим діям оточуючих людей або впливу різноманітних чинників невезіння. В динаміці досліджуваного періоду у дівчат ГК значення критеріальних величин рівня суб'єктивного контролю у галузі невдач коливались в межах від $3,83 \pm 0,34$ стенів на початку часу спостережень до $3,70 \pm 0,32$ стенів (3,4%; $p(\chi^2) < 0,001$) наприкінці їх, у дівчат ГВ – в межах відповідно від $3,87 \pm 0,34$ стенів до $4,00 \pm 0,24$ стенів (3,3%; $p(\chi^2) < 0,05$), у юнаків ГК – в межах відповідно від $3,83 \pm 0,29$ стенів до $3,73 \pm 0,25$ стенів (2,7%; $p(\chi^2) > 0,05$), у дівчат ГВ – в межах відповідно від $4,96 \pm 0,28$ стенів до $4,16 \pm 0,25$ стенів (6,2%; $p(\chi^2) < 0,001$). Особливості міжгрупових відмінностей мали виражений гендерний характер: у дівчат впродовж періоду спостережень вони були суттєвими ($p(\chi^2) < 0,01-0,001$), у юнаків – несуттєвими ($p(\chi^2) > 0,05$).

У структурі розподілу досліджуваних показників, як і в попередньому випадку, суттєво переважали величини, що засвідчували переважно екстернальний тип реагування на події, котрі відбувались в житті, мали негативну емоційну забарвленість та були пов'язані з невдачами у навчанні, в ході виконання практично-значущих професійно-орієнтованих завдань, в особистісній сфері тощо. Так, в динаміці досліджень питома вага останніх серед дівчат ГК зростала з 80,0% до 90,3%, серед дівчат ГВ – з 80,6% до 83,8%, серед юнаків ГК – з 80,0% до 86,7%, серед юнаків ГВ – з 63,0% до 80,0%.

Достатньо стабільним характером протягом досліджуваного періоду відзначалися дані, отримані в ході визначення рівня суб'єктивного контролю у галузі сімейних відносин, що визначали особливості намагань студентів відзначати чітко окреслену власну відповідальність за їх перебіг і реалізацію у повсякденному житті або переносити відповідальність за події, які відбуваються в їх внутрішньородинному житті, на найближче оточення, передусім на друзів, знайомих і, особливо, батьків. Зокрема, значення показників, що визначались, серед дівчат ГК недостовірно зростали з $4,73 \pm 0,31$ до $4,86 \pm 0,30$ стенів (2,7%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед дівчат ГВ – недостовірно зменшувались з $5,29 \pm 0,32$ до $5,16 \pm 0,27$ стенів (2,5%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГК – достовірно зменшувались з $5,40 \pm 0,30$ до $5,16 \pm 0,28$ стенів (4,5%; $p(\chi^2) < 0,05$), серед дівчат ГВ – недостовірно зменшувались з $6,00 \pm 0,28$ до $5,53 \pm 0,34$ стенів (7,9%; $p(\chi^2) > 0,05$). Суттєві міжгрупові розбіжності між представниками груп порівняння спостерігались лише наприкінці періоду досліджень серед юнаків ($p(\chi^2) < 0,05$).

Надзвичайно стабільними слід було визнати і структурні особливості критеріальних ознак рівня суб'єктивного контролю у галузі сімейних відносин. Зокрема, впродовж часу спостережень питома вага найбільш поширених в даному випадку показників, що відображували екстернальну спрямованість студентів, у дівчат ГК була цілком стабільною, складаючи 70,0%, у дівчат ГВ коливалась у межах від 51,6% на їх початку до 58,0% наприкінці їх, серед юнаків ГК – у межах відповідно від 56,6% до 66,7%, серед

юнаків ГВ – у межах відповідно від 53,3% до 63,3%.

Стабільним характером відзначались і показники рівня суб'єктивного контролю у галузі професійних відносин, які засвідчували особливості формування мотиваційних установок до успішного виконання навчальної діяльності з двох протилежних за своїм змістом позицій, а саме: перша позиція передбачала, що вплив зовнішніх обставин, особливості діяльності викладачів, підтримки з боку ровесників, а також везіння є головними чинниками оптимальної організації своєї виробничої діяльності, друга позиція визначала, що виключно власні цілеспрямовані дії є таким чинником. Так, протягом періоду проведених досліджень серед дівчат ГК, рівень показників, що визначались, недостовірно зменшувався з $3,83 \pm 0,24$ до $3,46 \pm 0,19$ стенів (9,7%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед дівчат ГВ – недостовірно зменшувався з $3,70 \pm 0,27$ до $3,67 \pm 0,25$ стенів (0,9%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГК – недостовірно зменшувався з $3,90 \pm 0,19$ до $3,56 \pm 0,23$ стенів (8,8%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГВ – був незмінним, складаючи $3,53 \pm 0,24$ стенів. Виражених міжгрупових відмінностей між представниками груп порівняння також не реєструвалось ($p(\chi^2) > 0,05$).

Дані структурного аналізу показників, які визначались, підтверджували тенденції, що зазначені вище. Так, впродовж часу спостережень серед дівчат ГК суттєво переважала частка величин рівня суб'єктивного контролю, що мали виражену екстернальну забарвленість, складаючи 93,3% на їх початку і досягаючи рівня 100% наприкінці, серед дівчат ГВ питома вага студенток-інтерналів в динаміці досліджень коливалась у межах від 90,3% до 87,0%, серед юнаків ГВ частка студентів-інтерналів – у межах від 96,7% до 90,0%, серед дівчат ГВ питома вага студенток-інтерналів – у межах від 93,3% до 86,7%.

Найвищі за ступенем вираження показники рівня суб'єктивного контролю спостерігались в ході визначення рівня суб'єктивного контролю у галузі міжособистісних відносин, що характеризували здатність студентів або ефективно контролювати формальні і неформальні стосунки зі своїми однолітками і дорослими, або вважати їх такими,

що складаються самі по собі, стихійно, відповідно до особливостей впливу певних спонукальних обставин. В динаміці часу спостережень значення показників рівня суб'єктивного контролю у галузі міжособистісних обставин серед дівчат ГК зменшувались з $5,96 \pm 0,29$ до $5,83 \pm 0,29$ стенів (3,9%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед дівчат ГВ – з $5,67 \pm 0,25$ до $5,64 \pm 0,21$ стенів (6,8%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГК – з $5,73 \pm 0,29$ до $5,60 \pm 0,24$ стенів (6,8%; $p(\chi^2) > 0,05$), серед юнаків ГВ – з $6,36 \pm 0,35$ до $5,63 \pm 0,31$ стенів (6,8%; $p(\chi^2) > 0,05$). Суттєві міжгрупові розбіжності між представниками груп порівняння спостерігались лише наприкінці періоду досліджень у юнаків ($p(\chi^2) < 0,05$).

Цілком протилежний характер у порівнянні з картиною, властивою для більшості досліджуваних показників, мали структурні особливості розподілу провідних корелят рівня суб'єктивного контролю у галузі міжособистісних відносин. Протягом періоду досліджень практично в кожній із груп порівняння переважаючою слід було визнати питому вагу студентів-інтерналів. Так, частка зазначених величин у дівчат ГК – зростала з 63,3% до 66,7%, у дівчат ГВ – збільшувалась з 48,4% до 51,7%, у юнаків ГК – зменшувалась з 63,3% до 60,0%, у юнаків ГВ – зменшувалась з 66,7% до 60,0%.

Дещо знижувався впродовж часу спостережень рівень вираження показників рівня суб'єктивного контролю у галузі ставлення до здоров'я і хвороби, що дозволяв виявити особливості екстернальної (у бік усвідомлення того, що стан здоров'я і перебіг імовірних захворювань залежить виключно від дій лікарів) або інтернальної (у бік усвідомлення чітко-окресленої власної відповідальності за своє здоров'я) орієнтації локусу контролю. В ході досліджень, що були проведені, серед дівчат ГК величини рівня суб'єктивного контролю у галузі ставлення до здоров'я та хвороби зменшувались з $5,40 \pm 0,34$ до $5,36 \pm 0,34$ стенів (0,8%; $p(\chi^2) < 0,001$), серед юнаків ГК – знижувались з $5,80 \pm 0,31$ до $5,60 \pm 0,33$ стенів (3,5%; $p(\chi^2) < 0,05$), серед дівчат ГВ – зростали з $4,96 \pm 0,32$ до $5,00 \pm 0,26$ стенів (0,8%; $p(\chi^2) < 0,001$), серед юнаків ГВ – зменшувались з $5,40 \pm 0,34$ до $5,06 \pm 0,29$ стенів (6,3%; $p(\chi^2) < 0,001$). Суттєві міжгрупові розбіжності

між представниками груп порівняння у дівчат реєструвались як на початку ($p(\chi^2) < 0,05$), так і наприкінці періоду спостережень ($p(\chi^2) < 0,01$), у юнаків – лише наприкінці їх ($p(\chi^2) < 0,001$).

Розглядаючи особливості структурного розподілу досліджуваних показників, слід було зазначити, що протягом часу спостережень у дівчат ГК питома вага студенток з інтернальною спрямованістю рівня суб'єктивного контролю зменшувалась з

53,3% до 50,0%, у дівчат ГВ – з 67,3% до 61,2%, у юнаків ГК – з 56,7% до 50,0%, у юнаків ГВ – з 46,7% до 40,0%. Проте зміни, які реєструвались, були досить незначними за ступенем свого вираження, засвідчуючи переважно стабільний характер величин рівня суб'єктивного контролю у галузі ставлення до здоров'я і хвороби, що спостерігався серед досліджуваних осіб в динаміці періоду здобуття вищої освіти у медичному вищому навчальному закладі.

Висновки

Одержані результати засвідчували суттєву перевагу серед осіб, які належали до груп порівняння, екстернальних проявів в особистісній сфері і, отже, наявність численних особистісно-зумовлених проявів недостатнього рівня суб'єктивного контролю над будь-якими соціально- і професійно-значущими ситуаціями, що виникали впродовж час перебування студентів у стінах медичного вищого навчального закладу, внаслідок впевненості в тому, що переважна більшість подій, котрі відбуваються, а також вчинків, які здійснюються, є безпосереднім результатом впливу або оточуючих людей, або дії випадкових явищ, а не є наслідком їх власної діяльності. Разом з тим запровадження програм психофізіологічного впливу на організм і психогігієнічної корекції процесів формування особливостей особистості студентів зумовлювало появу цілої низки позитивних за своїм змістом результатів, які засвідчували суттєве збільшення серед дівчат і юнаків групи втручання осіб з перевагою в структурі особистості інтернальних проявів і, таким чином, вираженого збільшення їх власної відповідальності за результати повсякденної діяльності, котра здійснюється. Причому, в першу чергу, результати подібного змісту були властиві для таких характеристик розташування локусу суб'єктивного контролю особистості дівчат і юнаків, як показники рівня суб'єктивного контролю в галузі досягнень, сімейних і міжособистісних відносин та у ставленні до здоров'я і хвороби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полька Н.С. Актуальні проблеми психогігієни дітей і підлітків: шляхи та перспективи їх вирішення (огляд літератури і власних досліджень) / Н.С. Полька, І.В. Сергета // Журнал НАМН України. – 2012. – Т.18, – №2. – С. 223-236.
2. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учебное пособие / Д.Я. Райгородский. – Самара: Издательский дом "БАХРАХ-М", 2000. – 672 с.
3. Сергета І.В. Донозологічні зрушення у стані психічного здоров'я: сучасні психогігієнічні підходи до тлумачення, діагностики та оцінки / І.В. Сергета // Науковий журнал Міністерства охорони здоров'я України. 2013. – №3 (4). – С. 36-49.
4. Сердюк А.М. Психогігієна дітей і підлітків, страдаючих хронічними соматичними захворюваннями / А.М. Сердюк, Н.С. Полька, І.В. Сергета. – Вінниця: Нова книга, 2012. – 336 с.
5. Сухарева Л.М. Психогігієніческая оценка современных образовательных технологий / Л.М. Сухарева, Д.С. Надеждин, П.И. Храмов // Гигиена детей и подростков: история и современность (проблемы и пути решения). – М.: Научный центр здоровья детей РАМН, 2009. – С. 439-441.

ПСИХОГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ОСОБЕННОСТЕЙ УРОВНЯ СУБЪЕКТИВНОГО КОНТРОЛЯ ЛИЧНОСТИ СОВРЕМЕННЫХ СТУДЕНТОВ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ ДИНАМИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ ЕГО ПОКАЗАТЕЛЕЙ В ДИНАМИКЕ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ И В УСЛОВИЯХ КОРРЕКЦИИ

Сергета И.В., Александрова Е.Е., Панчук А.Е., Стоян Н.В., Дреженкова И.Л.

Полученные результаты свидетельствуют о существенном преобладании среди современных студентов экстернатальных проявлений в личностной сфере и, таким образом, о наличии многочисленных личностно-обусловленных проявлений недостаточного уровня субъективного контроля над различными социально и профессионально-значимыми ситуациями, возникающими на протяжении периода учебы в медицинском высшем учебном заведении, вследствие уверенности в том, что подавляющее большинство происходящих событий и совершаемых поступков является непосредственным результатом воздействия либо окружающих людей, либо случайных факторов, а не результатом их непосредственной деятельности. В тоже месте с тем использование программ психофизиологического воздействия на организм и психогигиенической коррекции процессов формирования личностных особенностей студентов обуславливает появление целого ряда позитивных по своему содержанию изменений, свидетельствующих существенное увеличение среди исследуемых девушек и юношей лиц с преобладанием в структуре личности интернатальных проявлений и, таким образом, выраженного увеличения их непосредственной ответственности за результаты осуществляемой повседневной деятельности.

PSYCHOHYGIENIC ESTIMATION THE PECULIARITIES OF LOCUS SUBJECTIVE CONTROL OF STUDENTS AND DYNAMIC CHANGES ITS LAWS INDICATOR IN THE DYNAMICS STUDIES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND PROVIDED CORRECTION

I.V. Serheta, O.E. Alexandrova, O.J. Panchuk, N.V. Stoyan, I.L. Drezhenkova

The obtained results prove a significant advantage among modern students of external manifestations in the personal sphere and therefore the presence of numerous of lack of locus subjective control student over any significant social and vocational important situations that arise during training in higher medical educational institution as a result of the confidence that the vast majority of events taking place and actions undertaken, is a direct result of exposure or the people around them or acts of random phenomena, and not the result of their own activities. However, the implementation of programs of psychophysiological effects and psychohygienic correction of personality of students causes the appearance of a number of positive results in terms of content, which confirm a significant increase among women and young people with the advantage of the structure of personality internal manifestations and thus pronounced increase their own responsibility for the day to day operations which is performed.

УДК 613.955:35.088:004.43

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РОБОЧОЇ ПОЗИ ШКОЛЯРІВ ПРИ РОБОТІ З РІЗНИМИ ТИПАМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ

*Платонова А.Г., Яцковська Н.Я., Джурінська С.М., Шкарбан К.С., Саєнко Г.М.
ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України», м. Київ*

Робота за комп'ютером супроводжується високим психоемоційним напружен- ням та відбувається в умовах перебування дитини на протязі тривалого часу в статичній